INVAZIUNILE SLAVILOR IN PENINSULA BALCANICA

ŞI

FORMAŢIUNEA NAŢIONALITĂŢEI ROMÂNE

Puţine questiunĭ istorice au dat loc la polemice maĭ înverşunate decât acele ce s'au născut între scriitoriĭ germanĭ, slavĭ, ungurĭ şi românĭ în privinţa stăruinţeĭ colonielor romane în Dacia Trajană.

Discuţiunea începută de mult a degenerat în ceartă furioasă în urma scriereĭ luĭ Rösler: «Romänische Studien» care a dat loc la refutările D-lor Picĭ şi Xenopol şi la scrierile pasionate ale d-lor Hunfalvy şi Tomaschek. De o bucată de timp însĕ putem constata ca între părţile beligerante urmează un armistiţiu consimţit în mod tacit, a căruĭ cauză ar putea prea bine fi oboseala luptătorilor şi lipsa de argumente noue de o parte şi de alta.

Istoricul questiuneĭ fiind încă în mintea tuturor ne vom dispensa de a reveni asupra luĭ, mulţămindu-ne a reaminti că deşi duşmaniĭ continuităţeĭ *presupun* cu toţiĭ o *emigrare* a elementuluĭ român din peninsula balcanică preste Dunăre, eĭ nu sunt uniţĭ asupra epoceĭ în care această *emigrare* ar fi avut loc.

Sulzer (1) o pune în secolul al XIII-lea şi Engel (2) în al IX-lea. Miklosich crede că pe la finele veaculuĭ al V-lea invaziunile Slavilor ar fi provocat printre Românĭ, deja formaţĭ ca popor în Moesia, un îndoit curent de emigrare mergênd uniĭ spre Sud în Macedonia, alţiĭ spre Nord în Dacia Trajană.

Rösler pune emigrarea Românilor pe la finele seculuĭ al XII-lea, părere care este împărtăşită şi de Hunfalvy. Tomaschek, care d'ântêĭ fusese duşmanul decis a teorieĭ emigrăreĭ, iar pe urmă să făcu cel maĭ aprig apărător al eĭ, pune începutul eĭ la finele secoluluĭ al XI-lea.

Este însĕ de observat că, deşi apĕrătorĭ înverşunaţĭ a teorieĭ emigrăreĭ, nicĭ unul din aceştĭ scriitorĭ nu ne dă o singură *dovadă directă* despre această emigrare, nu ne citează macar doue liniĭ în carĭ să fie vorba despre o emigrare a Românilor: toţĭ o presupun.

Cel d'ântêĭ care ne dă o mărturie directă, deşi cam încurcată în hainele legendeĭ, precum o mărturiseşte însuşĭ, este un partizan a continuităţeĭ, D. Onciu în studiul intitulat: «*Dare de seamă critică despre teoria luĭ Rösler, studiĭ asupra stăruinţeĭ Românilor în Dacia Trajană de A. D. Xenopol*».(1)

D-sa ne aduce ca mărturie cartea a II-a a miraculilor sfântuluĭ Dumitru, scrisă pe la începutul secoluluĭ al IX-lea care conţine şti-

---

1) *F. I. Sulzer*, Geschichte des Transalpinischen Dacien II. § 101-114.

2) *I. C. Engel*, Commentatio de expeditione Trajani ad Danubium, de origine Valachorum. — Geschichte der Moldau u. Walachei.

1) *Convorbirĭ Literare*, anul XIX N. 7 pag. 596.

rea următóre: «Slovenii şi Avarii devastând «aproape tot Iliricul şi Tracia până la zidu-«rile Bizanţuluĭ, *duseră toată populaţiunea «de aicĭ dincolo de Dunăre, în partea spre «Panonia ce avea de capitală Syrmium.* Aicĭ «chaganul Avarilor aşeză tot poporul captiv «ca şi supus, care, amestecându-se cu Bul-«garii şie Avarii şi cu cei-l-alţĭ păgânĭ şi în-«mulţindu-sĕ prin copiĭ, crescu în popor foarte «estins şi mare. Iar fiiĭ păstrară de la pă-«rinţĭ firea neamuluĭ lor şi datinele romane «precum şi credinţa ortodoxă (?) şi sfântul «botez. După ce trecură 60 şi maĭ bine de «anĭ, devenind naţiune de sine stătătoare «chaganul Avarilor le dete un principe nu-«mit Cubĕr. Acesta desfăcêndu-se de chagan «porni cu poporul sĕu spre ţara străbunilor «lor, şi deşi chaganul încercă să-ĭ oprească, «îl învinseră în maĭ multe bătăliĭ şi trecând «Dunărea merseră de se aşezară pe câmpul «Ceramisuluĭ în Macedonia. (1)

D. Onciul maĭ observă, şi cu drept cuvênt, că: «această admigrare din dreapta Dunăreĭ «nu alteră caracterul de continuitate al ele-«mentuluĭ roman în Dacia Trajană, aşa că «se păstră tradiţiunea despre originea Daco-«Românilor din timpul dominaţiuneĭ romane «asupra acesteĭ ţărĭ. (2)

Credem decĭ că ar fi nimerit, că pe lângă questiunea stăruinţeĭ Românilor în Dacia Trajană, să se maĭ puie âncă una şi anume: *Primit-au oare Dacia Trajană, independent de remăşiţele colonielor remase într'însa după părăsirea eĭ de către Aurelian, elemente romane din Peninsula Balcanică în numĕr însemnat?*

Noĭ credem, că afară de mărturia adusă de d. Onciul, maĭ sunt şi alte texte carĭ permit a rĕspunde afirmativ.

Din cercetările luĭ Drinov (3) ar rezulta că prima apariţiune a Slavilor în peninsula balcanică datează âncă din timpul Impĕratuluĭ Marcu Aureliau (161—180) când Kostobociĭ prădară până la Elatea în Elada. (4) S'ar părea chiar că Dacia, după părăsirea eĭ de către Aurelian, n'ar fi fost stăpênită numaĭ de Goţĭ, ci, că de pe atuncĭ, s'ar fi aşezat în ea triburĭ slave. Cel puţin vedem *«popoare sarmatice»* independente pornind din Dacia Trajană pentru a întreprinde incursiunĭ prădătoare în Imperiu. (1) Iar începutul colonizăreĭ Peninsuleĭ cu Slavĭ ar fi fost făcut de Impĕraţiĭ Carus (283) şi Galerius (298), carĭ, în urma biruinţelor lor asupra Sarmaţilor, aşezară pe prizonieriĭ lor de rezbel, în numĕr de maĭ multe sute de miĭ în Iliria, Moesia, Tracia şi Panonia. Constantin cel Mare priimì peste 300,000 Sarmaţĭ în imperiu aşĕzându-ĭ în Skitia (Dobrogea), Macedonia şi Iliria. (2) Insĕ slavismul Sarmaţilor fiind departe de a fi probat, însuşĭ Schafarik negându'l, nu putem pune nicĭ un temeiŭ pe această părere. Ceia ce pare sigur este că în secolul al V-lea elementul slav era deja destul de însemnat în Peninsula Balcanică, de oare ce la acea epocă constatăm pe lângă numirĭ slavone de localităţĭ şi demnitarĭ imperialĭ de rang înalt cu nume slave (3); în fine împĕraţiĭ Iustin şi Iustinian erau fără îndoială de origine slavă.

Insĕ până la finele secoluluĭ al V-lea Slaviĭ nu apar în Moesia, Tracia, Dardania şi Macedonia decât ca coloni romanĭ aşezaţĭ pe acele locurĭ fără de voia lor. Numaĭ după plecarea Ostgoţilor în Italia eĭ încep a năvăli preste Dunăre atât pentru a prăda Peninsula cât şi pentru a'şĭ cuceri aşezărĭ noue.

Năvălirile lor nu încetară decât in a doua jumĕtate a secoluluĭ al VII-lea când coloniele lor se intindeau asupra întregeĭ Peninsule, de la Dunăre până la extremitatea Peloponezuluĭ. (4)

Aceste năvălirĭ au fost maĭ frequente şi maĭ cumplite în timpul luĭ Iustinian (527—565). Iată ce zice în această privinţă istoricul contemporan Procopiu: «In acel timp Iustinian «ajunse la putere, Huniĭ (Bulgariĭ); Slaviĭ şi «Anţiĭ devastară prin năvălirĭ aproape a-«nuale, în modul cel maĭ crud, Iliricul, toată «Tracia, Grecia, Chersonezul precum şi toate «regiunile de la ţĕrmurile mareĭ Ionice până «la suburbiele Bizanţuluĭ. Cred că *în fie-care «năvălire maĭ bine de două-sute de miĭ de «Romanĭ erau sau ucişĭ sau duşĭ în captivi-«tate;* aşa că acele provinciĭ semănau cu ste-

1) Ibidem.
2) Ibidem pag. 599.
3) *Drinov*, Заселеніе балканскаго полуострово Славянами. Moscova 1873.
4) *Pausanias.* IX. 34.

1) *Drinov.* Op. cit. pag. 53.
2) Ibid. pag. 49 şi urm.
3) *Jirecek*, Geschichte der Bulgaren, pag. 72-95.
4) Ibid.

«pele Skitieĭ.» (1) Această afirmaţiune a luĭ Procopiu maĭ este coroborată atât prin amănuntele ce le dă el când istoriseşte unele din aceste năvălirĭ cât şi din spusele celorlalţĭ istoricĭ bizantinĭ contimporanĭ.

Pentru o maĭ bună lămurire a questiuneĭ vom rezuma după Schafarik şi Stritter istoria năvălirilor slave în secolul al VI-lea.

*

O puternică armată de Anţĭ trecu în anul 527 preste Dunăre, dar fu bătută cu desăvêrşire de Germanos. (2) După repeţite năvălirĭ din partea lor, comandantul Traciei, Chilvud, fu trimis în anul 530 în protiva lor, şi le ţinu piept viteješte timp de treĭ anĭ, dar la urmă, în anul 533, năvălind cu o armată prea slabă în ţara lor fu ucis. De atunce Slaviĭ nu maĭ putură fi opriţĭ de a trece Dunărea şi de a devasta provinciile imperiuluĭ (3)

Pe atunce, după ce prin moartea luĭ Chilvud, orĭ-ce pericol despre Bizanţ dispăruse, izbucniră descordiĭ intestine între Slavĭ şi Anţĭ. In descrierea amănunţită a acestor întâmplărĭ, la invaziunile ce se reînoiră, sunt numiţĭ de Procopiu ântâĭ Anţiĭ (534—546), pe urmă Slaviĭ. Aceştĭ de pe urmă fură bătuţĭ de Philimut, principele Herulilor. (4)

In anul 546 eĭ fac o năvălire în Tracia şi se întorc cu *o mulţime de captivĭ.* (5) In anul 548 Slaviĭ năvălesc în Iliria şi pradă până la Epidamnos sau Dyrrachium *ucigênd şi ducênd în captivitate, fără distincţiune de vârstă* (6) *tot ce le eşi înainte.* In anul 550 o ceată slavă numaĭ de 3000 de oamenĭ, care trecu Dunărea şi Hebrus (Maritza) şi pustiĭ Tracia şi Epirul, nu găsi maĭ nicĭ o rezistenţă serioasă. Parte dintr'ênşiĭ se făcură stăpênĭ prin meşteşug asupra oraşuluĭ Toperus, astăzĭ ruinele Boar-Kalesi pe marea Egeă. Procopiu descrie cruzimile comise de Slavĭ atât cu ocazia cucerireĭ acestuĭ oraş cât şi aiure în Tracia şi Iliria. Numaĭ la Toperus uciseră cincĭ-spre-zece miĭ de bărbaţĭ *şi luară copiiĭ şi femeile în robie,* însĕ în tot decursul acesteĭ năvălirĭ *eĭ ridicară iarăşĭ tot ce le eşi înainte fără nicĭ o distincţiune de vârstă,* (1) ucigênd împreună cu turmele lor pe aceĭ carĭ nu-ĭ maĭ puteau duce în captivitate şi *întorcêndu-se în ţara lor cu nenumĕrate mulţimĭ de robĭ.* (2)

In anul următor (551), numeroase cete de Slavĭ ameninţară Tesalonicul (slav. Selim), însĕ respinse de Germanos se retraseră prin munţiĭ Ilirieĭ în Dalmaţia. In acelaşĭ timp alţĭ Slavĭ, împinşĭ după părerea Bizantinilor de Goţĭ, năvăliră în Dalmaţia, si împărţindu-sĕ în treĭ cete pustiiră Grecia în mod înfricoşat, iernând chiar într'ênsa şi *adunând nenumĕraţĭ captivĭ.* La Adrianopole fură loviţĭ de generalul imperial Scholasticos, însĕ îl învinseră şi ajunseră până la zidiul cel lung ridicat de impĕratul Anastase pentru ocrotirea Ţarigraduluĭ, pustiind tot de jur împrejur. La întoarcere, Romaniĭ îĭ atacară şi reuşiră a le lua înapoĭ parte din captivĭ, însĕ barbariĭ se *reîntoarseră în ţara lor cu restul prăzeĭ.* (3)

In anul 552 o mare mulţime de Slavĭ prădă Illiria, fiind spre acest sfîrşit transportaţĭ pe vase preste Dunăre de Gepiziĭ carĭ locuiau în Transilvania şi în Ungaria de Sud. (4) Generaliĭ luĭ Iustinian fură bătuţĭ şi, după o prădăciune îndelungată, Slaviĭ se reîntoarseră în ţara lor cu *o nenumĕrată mulţime de captivĭ* şi cu toată prada care o adunară. (5)

Procopiu istoriseşte că Iustinian ar fi ridicat din nou şi reparat, în contra Slavilor şi altor barbarĭ, multe cetăţĭ la Dunăre, carĭ maĭ nainte servise de refugiu în năvălirile slave. (6)

Invaziunea Avarilor aduse pe Slavĭ în urîte încurcăturĭ însĕ nu întrerupse năvălirile lor în imperiu In anul 558 Uniĭ (Bulgariĭ) şi Slaviĭ năvăliră în Tracia, o prădară cu de-

---

1) *Procop.* Hist. arcana. cap. 18 pag. 108. Ed. Niebuhr. *Stritter,* T. II cap. II pag. 25 § 10.

2) *Schafarik.* Slavische Alterthümer. Vol. II. pag. 153-158.
Procop. bell goth. III. cap. 4 p. 560.
Stritter II. p. 25 § 11.

3) *Procop.* bell. goth III. cap. 14 p. 496.
Stritter II. p. 25-26.

4) *Procop.* Bell. goth. cap. 13 p. 495. cap. 14 p. 496.

5) Ibid. p. 497. *Stritter* II. p. 27.

6) *Procop.* Ibid. cap. 13 p. 532. a. c. 548. *Stritter* II p. 34, 37.

1) *Procop.* Ibid. c. 38 p. 556-57.

2) *Stritter* II. p. 37.

3) *Procop,* bell. goth. IV. 25 p. 637-639.

4) Ibid. *Stritter* II p. 40.

5) *Procop.* De aedif. IV. 7. p. 66.

6) *Stritter* II. p. 39.

săvĕrşire *luând o mulţime de robĭ*, (1) trecură preste zidiul pe jumĕtate căzut a luĭ Anastase şi îngroziră Ţarigradul. Bătură pe Bizantinĭ la oraşele Zurulos (astăzĭ Ciorli) şi Arcadiopolis şi sĕ retraseră numaĭ când impĕratul ameninţă să le împiedice trecerea Dunăreĭ cu flota sa. (2) Atuncĭ Bizantiniĭ nu maĭ fură supăraţĭ de Slavĭ vr'o câţĭ-va anĭ. — Tocmaĭ între aniĭ 565-578 eĭ istorisesc despre o izbucnire de ostilităţĭ între Slavĭ şi Avarĭ.

Neatârnarea Slavilor (de Avarĭ) pare a rezulta şi din faptul că solul luĭ Bojan, care ceruse de la Impĕrat trecerea liberă prin Iliria şi Moesia fu, la întoarcerea sa, surprins şi ucis de Slavĭ carĭ năvălise în Iliria. (3)

In anul 581 Tracia fu pradată de o sută de miĭ de Slavĭ (4) şi Impĕratul Constantin Tiberiu fu silit să ceară ajutorul chaganuluĭ Avarilor. (5)

In anul 583, Slaviĭ ajunseră până la zidul cel lung, aproape de Bizanţ prădând şi *robind* în lung şi în lat. (6) Commentiolos, şeful oştireĭ romane reuşi, după treĭ bătăliĭ, să-ĭ gonească din Astica şi să le ia înapoĭ mare parte din pradă şi captiviĭ ceĭ maĭ aleşĭ. (7) Ceia ce nu împiedică ca Tracia să sufere o nouă pustiire în anul 587. (8)

După cucerirea oraşuluĭ Syrmium (azĭ Mitrovitza) de către Avarĭ, căzu preponderenţa Slavilor în Ungaria de Sud, şi nu încape îndoială că eĭ deveniră supuşĭ Avarilor. Când chaganul făcu în anul 591 pregătirĭ pentru un rezboiŭ în contra Bizantinilor, Slaviĭ după ordinile luĭ pregătiră şi eĭ vasele trebuitoare pentru trecerea Saveĭ. (9) Pe acea vreme avu loc atacul ce ar fi făcut 5000 de Slavĭ asupra Tesaloniculuĭ şi despre care sĕ vorbeşte în viaţa sfântuluĭ Dumitru. (10)

1) *Theophanes* p. 197-198. — *Stritter* II. p. 42. *Cedrenus* T. I. p. 386-387.
2) *Theophanes* p. 197 19.—*Stritter* II. p. 44.
3) *Menander* p. 124. — *Stritter* II. 49.
4) Ibid. p. 124. 164. 165. — *Stritter* II 47.
5) *Menander* 127-129. — *Stritter* II 49.-50.
6) *Theophylactus. Simokatta* 4 I. c. 6, 7, p. 17, 18. *Theophanes Anastasius* apud *Stritter* II p. 51-52.
7) *Stritter* II. p. 53.
8) *Theophyl.* III 4. *Stritter* II, 53.
9) *Stritter* II. p. 55. *Theophylactus* 4 VI. c. 3. 4. p. 147. 148. *Theophanes* 87 lit. α 88. 89 şi sq.
10) Vita S. Demetrii, in Actis Sanctorum T. IV. Brussela 1780.

Ceva maĭ târziu, după aceiaşĭ sorginte, chaganul Avarilor ar fi condus o nenumĕrată armată de Slavĭ supuşĭ Avarilor în contra Tesaloniculuĭ care fu asediat opt zile cu 50 maşinĭ de rezboiŭ. (1) Aicĭ se opriră incursiunile în Macedonia a Slavilor ce erau supuşĭ Avarilor. Cu totul alt-fel însă Slaviĭ liberĭ din Moldova şi Valahia. In anul 592 Priscos fu trimis în contra lor pentru a-ĭ supune în propria lor ţară. Vedem din cearta iscată între dênsul şi chaganul Avarilor că Greciĭ considerau pe Slavĭ ca un popor independent şi neatârnat de Avarĭ. (2) Priscos trecu Dunărea, surprinse pe generalul slav Radgost, îĭ luă mulţĭ prizonierĭ şi-ĭ trimise la Bizanţ sub conducerea unuĭ orĭ-care Tatimir (după numele sĕu un Slav)! A doua zi, Alexandru, unul din generaliĭ grecĭ, se încercă în zadar să atace pe Slavĭ în aşezările lor neaccesibile după ce trecu Ilivakia v. s. z. Ilovacĭ (astă-zĭ Ialomiţa), până ce un Gepid trădător conduse pe însuşĭ Priscos prin pădurĭ şi stufăriĭ la aşezarea Regeluĭ (ῥήξ) Mužok (*Μουσωκιος*), care se afla pe rîul Paspirius (poate Buzĕul de astăzĭ; cnf. Pasiaces la Ptolemeu). (3)

In anul 595 o mică ceată de Slavĭ prădă oraşele Saldapa, Akys şi Skopi; însĕ la întoarcere eĭ fură cu totul nimicițĭ în tabăra lor de generalul grec Petros. 4) In anul 596 când Slaviĭ ameninţară iarăşĭ Bizanţul, Petros fu iarăşĭ trimis în contra lor. Slaviĭ căutară să-ĭ împiedice trecerea peste Dunăre, însĕ după moartea căpitenieĭ lor Pirogost se retraseră peste Ilivakia.

*

Videm că această expunere a invaziunilor slave în Peninsula Balcanică în veacul al VI-lea este făcută de Schafarik pe baza mărturielor scriitorilor contimporanĭ Procopiu, Menandru, impăratul Mauriciu şi Theophylact Simokatta.

Din ele rezultă că, în tot cursul seculuĭ al VI-lea, Tracia, Iliria, Moesia, Macedonia, Tesalia şi chiar Elada au fost pradate, maĭ în fie-care an, de Slaviĭ ce locuiau peste Dunăre în Dacia Trajană.

1) Vita S. Dem. c. 107-148. Tafel pag. 44-47.
2) *Theophyl.* VI 6. — *Stritter* II 55-56.
3) *Theophyl.* VI 6, 7, 8, 9. — *Stritter* II 56-61.
4) *Theophyl.* VII 2. — *Stritter* II, 63-64.

Cel maĭ însemnat din scriitoriĭ citaţĭ de Schafarik, Procopiu, ne spune lămurit că fie-care incursiune a Slavilor costa Imperiuluĭ viaţa sau libertatea a 200,000 supuşĭ.

Este un fapt ştiut şi netăgăduit că popoarele barbare, în incursiunile lor prădătoare nu se mulţămeau a lua cu ele baniĭ, obiectele de preţ şi turmele locuitorilor ţěreĭ prădate, dar că o mare parte a prăzeĭ era alcătuită chiar de aceĭ locuitorĭ carĭ erau duşĭ captivĭ în ţara năvălitorilor.

Acest obiceiŭ s'a conservat în ţěrile slave şi în tot Orientul până la finele evuluĭ mediu; incursiunile vechilor noştri Domnĭ în Ungaria şi Polonia ne o dovedesc în destul. Cronicele noastre sunt pline de asemine exemple, (1) şi Ureche ne spune că numaĭ din expediţiunea făcută de Stefan cel Mare în Polonia, în anul 1498, el au adus *o sută de miĭ de robĭ* în Moldova unde i-a şi aşezat. (2)

Pustiirile Slavilor aŭ fost atât de desăvêrşite în cât constatăm că în veacul următor populaţiunea romanizată a Imperiuluĭ este înlocuită, în Moesia aproape exclusiv, şi în cele lalte provinciĭ în cea maĭ mare parte de Slavĭ (3). Eĭ fiind un popor eminamente agricol (4), aveaŭ nevoie de robĭ pentru a-ĭ ajuta la munca câmpuluĭ, maĭ ales în acea epocă când o mare parte din populaţiunea lor validă era întrebuinţată în fie-care an în încursiunĭ peste Dunăre.

Am putea deci conchide numaĭ din faptul năvălirilor necontenite ale Slavilor în Peninsulă în curs de un secol, că Dacia Traiană a primit în acel period o mare parte din populaţiunea Moesieĭ, Tracieĭ, Ilirieĭ, Macedonieĭ şi a Tesalieĭ.

Admiţênd chiar că cifra luĭ Procopiu ar fi exagerată, şi că captiviĭ ar fi intrat numaĭ într'o mică proporţiune în cifra care alcătuia perderea de populaţiune a Imperiuluĭ în fie-care an în urma acestor năvălirĭ ale Slavilor, este totuşĭ maĭ pre sus de îndoială că adaosul de populaţiune primit de Dacia Traiană, din acest fapt, în cursul unuĭ secol, a trebuit să fie de maĭ multe sute de miĭ.

1) *Cogălniceanu*, Letopiseţe Ed. II-a. Pag. 155, 156, 175, 182, 194.

2) Ibid. pag. 174.

3) *Jirecek*, Geschichte der Bulgaren, pag. 92-94. p. 126.

4) *Schafarik*, Slavische Alterthümer l. 23. pag. 537.

Peninsula Balcanică, a căreĭ populaţie scăzuse mult în urma rĕzboaelor prin carĭ o cucerise Romaniĭ, primise chiar de la începutul dominaţiuneĭ romane numeroase coloniĭ, şi romanizarea elementelor tracice merse repede. Grecul Pricos Paniata, care precurse în secolul al V-lea toată Peninsula cu prilejul solieĭ sale la Hunĭ, ne asigură că atât limba oficială cât şi limba vorbită în casă de locuitorĭ era acea latină. Prin urmare acele sute de miĭ de locuitorĭ din Moesia, Tracia, Iliria, Macedonia şi Tesalia, duşĭ peste Dunăre în captivitate de Slavĭ în urma încursiunilor lor în Imperiu, *erau un element roman*.

Iată deci un rĕspuns afirmativ la întrebarea pusă maĭ sus, şi acest rĕspuns nu este bazat pe o presupunere, ci pe textul clar şi lămurit al unuĭ istoric de valoare, coroborat prin mărturia celor-lalţĭ contimporanĭ.

Este un lucru de mirare ca Schafarik şi Miklosich, carĭ amêndoĭ s'aŭ ocupat de originea Românilor, să nu fi gândit la consequenţele ce se puteau trage, atât din cuvintele luĭ Procopiu, cât chiar numaĭ din faptul nenumĕratelor încursiunĭ prădătoare ale Slavilor în secolul al VI-lea în Imperiul Orientuluĭ. Imprejurarea este cu atât maĭ neexplicabilă că Schafarik se bazează maĭ ales pe Procopiu pentru a face istoricul acestor invaziunĭ, şi că Miklosich, din motive limbistice, *presupune* o emigrare a elementelor romanizate din Peninsulă preste Dunăre, pe la finele veacului al V-lea, adică cam pe la aceiaşĭ epocă.

Roesler zice că, în urma invaziunilor slave. populaţiunea Peninsuleĭ fusese redusă cu desăvêrşire prin *măcelărirĭ* (Niedermetzelungen) şi *tîrîrĭ continue* de pe locurile lor (fortgesetzte Wegschleppungen). (1) Inse nu ne zice, saŭ poate *nu voeşte* să ne zică, *unde* a fost tîrîtă acea populaţiune romanizată pre care o vedem înlocuită deja pe la finele veacului al VII-lea în unele provinciĭ din Peninsulă prin alta exclusiv slavă. (2)

1) *Roesler*, Romänische Studien, p. 74.

2) Asupra romanizăreĭ elementelor autochtone de la Dunăre şi din Peninsula Balcanică vezĭ: «*Römer und Romanen in den Donauländeru* de *Iulius Iung*. Nu poate exista nicĭ umbră de îndoială că în secolul al V-lea romanizarea acestor elemente era un fapt îndeplinit şi că cu puţine excepţiĭ (s. e. Albaneziĭ) Peninsula Balcanică, Panonia şi toate ţĕrmurile dunărene precum şi Alpiĭ eraŭ locuite de populaţiunĭ carĭ toate vorbeau aceiaşĭ limbă, aveau aceleaşĭ instituţiunĭ şi aproape aceleaşĭ moravurĭ.

După ce vom fi examinat cum şi în ce împrejurărî Dacia Traiană a fost ocupată de Slavî, vom căuta să ne dăm seamă despre corsequenţele aducereî în această provincie a elementelor romanizate din Moesia, Illiria, Tracia, Macedonia şi Tesalia.

*

Este admis că emigrarea Goţilor de pe ţĕrmurile Mărei Baltice, unde eraŭ aşezaţî de maî bine de patru secolî, spre Marea Neagră, a început în a doua jumĕtate a secoluluî al II-lea după Hristos. Locurile părăsite de eî fură imediat ocupate de Slavi carî în regiunea Vistuleî înaintară spre apus pe când ceî ce locuiaŭ pe ţĕrmurile Mărei Negre fură împinşî spre rĕsărit de Goţî carî se stabiliră în locul lor.

In acelaşî timp începuse mişcarea popoarelor fino-uralice la Ural, la Volga şi la Don, spre apus, ast-fel ca Slaviî se găsiră strîmtoraţî între naţiunile germanice de o parte şi acele fino-uralice de alta. Rĕzboaele dintre Românî şi Goţî în secolul al III-lea, în urma cărora Dacia Traiană fu părăsită de Aurelian şi ocupată de Vestgoţî, permiseră Slavilor să se întinză şi eî spre apus, ocupând locurile părăsite de Goţî. Iornandes, istoricul Goţilor, pretinde că toţî Slaviî de la Marea Neagră ar fi fost supuşî Goţilor, cea ce cu bună seamă este exagerat, de şi e probabil că triburile slave carî locuiaŭ în megieşia imediată a Goţilor n'ar fi putut conserva neatârnarea lor faţă cu rĕzboinicii lor vecinî (1).

La începutul secoluluî al III-lea Dacia era ocupată dc Goţî şi de Vandalî. Vandaliî, veniţî de la Elba, ocupau partea nordvestică a Dacieî, malurile Mureşuluî şi ale Crişuluî. Insĕ nicî eî nu o putură duce mult timp în bună înţelegere cu Goţiî de cătră carî fură învinşî şi goniţî preste Tisa, în Panonia, unde Impĕratul Constantin îî priimì (335). Goţiî se întinseră asupra Dacieî întregî carî îî dădură numele de Goţia ce-l păstră până la năvălirea Hunilor (375) (2).

Huniî, după ce învinseră pe Ostgoţî carî locuiaŭ în stânga Nistruluî, intrară în Dacia unde bătură pe Atanarich şi pe Vestgoţî şi-î siliră să caute un adăpost în Carpaţî. Cea maî mare parte a naţiuneî Vestgoţilor însĕ, sub conducerea luî Fritigern şi a luî Alavivus, fugi peste Dunăre şi obţinu voia Impĕratuluî Valens de a se stabilì în Imperiu (376).

După trecerea potopuluî hunic, Dacia fu ocupată de Ostgoţî carî găsiră în Transilvania (Caucaland) rĕmăşiţele Vestgoţilor ce se refugiase în munţi cu Atanarich, iar Slaviî se grăbiră sub presiunea popoarelor fino-uralice, să ocupe locurile părăsite de Ostgoţî. Tabla Peutingeriană, revĕzută pentru cea de pe urmă oară sub Teodosiu cel tînĕr (423), pune locuinţele *Venezilor Sarmaţî* la ostul Alpilor Bastarnicî (Carpaţî) şi acele ale *Venezilor* la Marea Neagră, între Dunăre şi Agalingus (1).

După moartea luî Attila (453), vedem pe Ostgoţî stabiliţî în Panonia, de la Vindobona până la Syrmium; iar în Dacia, de la Marea Neagră până la Tisa, se ridică puterea Gepizilor, şi ţara stăpênită de dênşiî se numeşte: Gepidia (2).

In urma plecăreî Ostgoţilor în Italia (488), Gepiziî înaintează şi eî spre apus şi Slaviî, în urma uneî noue presiunî exercitată asupra lor de către Bulgarî, ocupă Dacia.

De şi din scrierile Bizantinilor contemporanî putem constata numaî ocuparea de către Slavî a maluluî nordic al Dunăreî de jos, a şesuluî Munteniei, a Moldoveî de jos şi a Basarabieî, dar toponimia ţĕrilor noastre ne aduce dovezî neîndoielnice că cea maî mare parte a Dacieî Traiane a trebuit să fie stăpênită de eî, marea majoritate a numirilor noastre geografice fiind slave. De unde putem conchide cu siguranţă că Slaviî aŭ ocupat Dacia întreagă, cu excepţiunea regiuneî cuprinse între Olt şi Tisa cu partea apusană a Ardealuluî unde predomneşte nomenclatura română, unde colonizarea romană a fost maî intensivă şi care nu se poate constata că ar fi fost ocupată vre'o dată de Barbarî (3).

De aice rezultă că Slaviî, când s'aŭ stabilit în Dacia, aŭ găsit-o pustie, afară de colţul în munţiî căruia se crede că se adăpostise

1) *Schafarik*, Op. cit. I. p. 528.

2) *Ammianus Marcellinus* 27, 4 istoriseşte expediţiunile Impĕratuluî Valens în 367-369 în Moldova şi Basarabia în contra luî Atanarich.

1) *Schafarik*, Op. cit. I. p. 529.

2) *Iarnandes*, Get. c. 50. Datia, quae modo Gipidia ascribitur: in qua nunc Unorum gens habitare dinoscitur. Ibid. Gepidia, ubi modo Uni qui et Avari inhabitant.

3) *Hăsdĕu*, Istoria critică a Românilor. 1 pag. 306.

D. Onciul, Dare de seamă critică despre «Teoria luî Roesler» de A. D. Xenopol în Conv. lit. anul XIX. No. 2.

rĕmăşiţele colonielor luĭ Traian. Se pare că împinşĭ de Bulgarĭ şi de cele-lalte popoare fino-uralice, aŭ trebuit să ocupe Dacia imediat după plecarea Goţilor şi a Gepizilor.

Caracteristica popoarelor slave faţă cu Germaniĭ şi cu naţiunile fino-uralice (Hunĭ, Bulgarĭ şi Avarĭ) este mulţimea lor, fapt asupra căruia toate izvoarele contemporane sunt de acord (1). Că aceĭ carĭ au ocupat Dacia la finele secoluluĭ al V-lea eraŭ foarte numeroşĭ nu ne putem îndoì când videm că Peninsula Balcanică a fost colonizată de dênşiĭ de la Dunăre până la capul Matapan, afară de Bosnia, Hertzegovina şi Serbia carĭ aŭ primit de aiure cea maĭ mare parte din populaţiunea lor slavă (2).

Se nasc însĕ acum întrebările: Populaţiunea slavă ce s'a stabilit la finele veaculuĭ al V-lea în Dacia, era oare ea în contact imediat cu restul ginteĭ slave? Invaziunile în Imperiu şi colonizarea Peninsuleĭ fost-au opera întreguluĭ neam al Slavilor saŭ numaĭ a acelora ce se stabilise în Dacia?

Noĭ credem că se poate susţine: *că Slaviĭ stabiliţĭ în Dacia au fost izolaţĭ de restul neamuluĭ lor şi că atât invaziunile slave în Imperiul din Orient cât şi colonizarea Peninsuleĭ sunt făcute numaĭ de dênşiĭ fără ajutorul fraţilor lor din Rusia şi din Polonia.*

Această părere o bazăm pe următoarele fapte:

Slaviĭ carĭ au ocupat Dacia au fost dintêĭ izolaţĭ de restul neamuluĭ lor prin invaziunile Hunilor (375). Huniĭ, venind din Asia, după ce loviră pe Ostgoţĭ la Don şi Nipru, năvăliră în Panonia prin trecătorile Carpaţilor septentrionalĭ şi prin Dacia, izolând ast-fel cu totul pe Slaviĭ carĭ trăiau la Marea Neagră, şi la gurile Nipruluĭ de grosul neamuluĭ lor care locuia în centrul Rusieĭ actuale, întinzêndu-sĕ spre Vest până la Oder. Nu ştim dacă această izolare a fost numaĭ vremelnică sau dacă ea a continuat în tot timpul cât a ţinut puterea Hunilor. In orĭ ce caz contactul între Slaviĭ de la Marea Neagră şi ceilalţĭ n'a putut să fie deja pe atunce de cât foarte slab, căcĭ locul prin care puteau comunica, adică triunghiul între Niprul superior şi Carpaţĭ era ros despre Ost de către popoarele uralo-finice, iar despre Vest de către Hunĭ, Suevĭ, Erulĭ şi de remăşiţele popoarelor gotice. Este prin urmare foarte puţin probabil ca Slavĭ de la Nord să fi venit în numĕr considerabil să se stabilească printre fraţiĭ lor de la Marea Neagră.

După plecarea Ostgoţilor în Italia (488)(1) şi stabilirea Slavilor în Dacia, Bulgariĭ înaintând şi eĭ spre Vest, şi ocupând locurile părăsite de Slavĭ, s'a putut restabili un contact între ambele ramurĭ slave prin Bucovina şi nordul Besarabieĭ actuale. Insĕ acestuĭ contact i-a pus capĕt fără îndoială năvălirea Avarilor (558-559) în Panonia prin valea Nipruluĭ şi trecătorile Carpaţilor septentrionalĭ. Avariĭ, carĭ stabiliră centrul putereĭ lor în Panonia, ţinură pe Bulgarĭ sub stăpênire până în anul 641, când Cubrat, domnul Bulgarilor, reuşi să scuture jugul lor, şi să-ĭ gonească din ţara luĭ. (2) Insĕ Slaviĭ din Moldova şi Muntenia rĕmăsese independenţĭ de Avarĭ; (3) prin urmare este vederat că stăpênirea Avarilor se'ntindea asupra Panonieĭ, Galiţieĭ, părţĭ

1) *Iung*, Roemer und Romanen in den Donauländern, p. 228.

Iarnandes. Get. 5, Venethorum natio *populasa*. ib. 23 Hermanaricus in Venethos arma commovit, *qui quamvis armis despecti sed numerositate* pollentes, primum resistere conabantur, sed *nihil valet multitudo imbellium*.

2) Croaţiĭ fură chemaţĭ de Impĕratul Heraclios care le cedă Dalmaţia cu condiţiune ca, după ce vor fi izgonit pe Avarĭ carĭ pusese stăpênire pe dênsa, să recunoască suzeranitatea Imperiuluĭ. Croaţiĭ sub conducerea a cincĭ fraţĭ şi douĕ surorĭ intrară în Dalmaţia cu mare putere şi o cuceriră după o luptă crâncenă de maĭ mulţĭ anĭ. Tot pe acel timp, Sêrbiĭ a căror ţară să hotăra cu Croaţia albă sau mare, cerură locuinţe de la Heraclios, care le desemnă o bucată de loc în Tesalia, lângă oraşul Serbitza. Insă acele locurĭ nu plăcură Sêrbilor carĭ, cu voia Impĕratuluĭ, plecară înapoĭ spre ţara lor. Inainte de a trece Dunărea însă sĕ căiră de cea ce făcuse şi prin mijlocirea comandantuluĭ imperial din Belgrad obţinură de la Heraclios în ostul Dalmaţieĭ, locuinţe udate de rîurile Drina, Bosna şi Wrbas, şi carĭ se aflau încă sub stăpênirea Avarilor. Sêrbiĭ goniră pe Avarĭ şi se lăţiră de la Sava până la Marea Adriatică. Schafarik crede că Croaţiĭ aŭ fost aduşĭ de Heraclios pe la 634 iar că Serbiĭ aŭ venit pe la 636.

Schafarik nu crede că Dalmaţia să fi primit elemente slave statornice înainte de venirea Croaţilor, dar în mare parte din teritoriul ce fu ocupat de Sêrbĭ erau deja stabilite numeroase colonĭ slave. — (*Schafarik*, Slavische Alterthümer, II. 31, p. 237—241).

1) Bulgariĭ carĭ locuiau între Don şi Volga în aşa numita «Bulgaria Mare,» aveau de mult ochiĭ aţintiţĭ asupra provinciilor Imperiuluĭ bizantin; eĭ năvăliră preste Dunăre pentru ântâia oară în 487. Schafarik op. cit. II. 29 p. 162.

2) *Theophanes* p. 463. *Anastasios* p. 95. *Stritter* II, pag. 501.

3) *Menander* p. 124. *Stritter* II. 49.

din Polonia şi Rusia actuală până pe ţĕrmurile Nistruluĭ inferior unde locuiau Bulgariĭ. Acest fapt este coroborat şi prin cronicele ruseştĭ carĭ istorisesc despre neajunsurile ce suferau Dulebiĭ ce trăiau pe malurile Buguluĭ de la Avarĭ. (1) Puterea Avarilor a fost zdrobită de Carol cel Mare în anul 791, însĕ în urma lor veniră Kazariĭ (pe la 800). Colonizarea peninsuleĭ balcanice cu Slavĭ fiind desăvêrşită în a doua jumătate a secoluluĭ al VII-lea, *constatăm că această colonizare a Peninsuleĭ*, (afară de parte din Serbia, Bosnia şi Dalmaţia), *a fost opera Slavilor ce ocupase Dacia Traiană după părăsirea eĭ de către Ostgoţĭ şi Gepizĭ, fără ajutorul altor elemente slave.*

*

Slaviĭ erau un popor cu totul primitiv, iar Traciĭ romanizaţĭ carĭ primise adaosul a numeroase coloniĭ din întreaga lume romană, erau în contact din timp imemorial, cu poporul cel maĭ civilizat din lume, cu Greciĭ, şi trăiau de cincĭ secole sub legile romane şi sub influenţa directă a civilizaţiuneĭ romane. Dacă în contactul aceleĭ civilizaţiunĭ au trebuit să piarză din energia caracteristică a neamuluĭ lor, (2) nu poate încăpea nicĭ o îndoială că acest element roman era superior Slavilor din toate punctele de privire, afară de acel al forţeĭ brutale ce aceştĭ din urmă datoreau numĕruluĭ lor. Inriurea ce au trebuit s'o exercite asupra Slavilor a trebuit să fie imensă şi a fost puternic favorizată de diferite împrejurărĭ.

Deşi aduşĭ captivĭ preste Dunăre de năvălitorĭ, Romaniĭ nu rămîneau robĭ timp îndelungat.

«Procopiu spune despre Slavĭ că nu sunt «nicĭ răutăcioşĭ nicĭ şireţĭ, dar francĭ şi bine-«voitorĭ. Mauriciu zice că erau bine dispuşĭ «către străinĭ. Toţĭ Slaviĭ, de la căpitenia «cea maĭ înaltă până la cerşitorul cel de pe «urmă, se bucură în patria lor de aceleaşĭ «libertăţĭ. . . . . Printre cele maĭ vechĭ princi-«piĭ de drept ale Slavilor era acela că orĭ-ce «prizonier slav, orĭ în a cuĭ putere s'ar afla, «să devie liber îndată ce va pune piciorul pe «pămênt slav, nime nu maĭ avea vre un drept «asupra luĭ.

«Mauriciu ne raportează o procedare tot «atât de umană în privinţa captivilor străinĭ. «Eĭ nu ţineau pe prizonierĭ în robie veci-«nică după modul altor popoare, dar după o «curgere de timp îĭ lăsau liberĭ sau să sĕ rĕs-«cumpere şi să se întoarcă în ţara lor sau «să rămâie între dênşiĭ ca amicĭ şi ca oa-«menĭ liberĭ.» (1)

Impăratul Mauriciu, care a domnit de la 582 la 602, adică pe la sfîrşitul invaziunilor slave, când numĕrul Romanilor transportaţĭ peste Dunăre era deja mare, şi a căruĭ oştirĭ făcusĕ maĭ multe expediţiunĭ în ţara Slavilor, aducênd de acolo maĭ multe miĭ de prizonierĭ, trebuia să fie foarte bine informat despre obiceiurile slave.

Vra să zică că, fie-care *transport* de Romanĭ aduşĭ în captivitate devenea liber după o trecere oare-care de timp şi că în secolul al VII-lea, când cea maĭ mare parte din Mesia, Tracia, Macedonia şi Tesalia fiind aproape exclusiv locuite de Slavĭ şi în mare parte chiar stăpânite de eĭ, invaziunile slave conteniră, Dacia Traiană poseda o numeroasă populaţiune liberă de origine romană. Este puţin probabil că mulţĭ din Romanĭ se vor fi folosit de facultatea de a se rĕcusmpăra pentru a se întoarce la baştinele lor.

Trebuia să se simtă mult maĭ în siguranţă la Slavĭ, unde erau bine trataţĭ şi priviţĭ ca egalĭ, de cât în Imperiu unde vedeau pe fie-care an pornind expediţiunĭ carĭ se întorceau încărcate de pradă şi tîrînd după dênsele turme de Romanĭ captivĭ, carĭ istoriseau compatrioţilor lor scenele de oroare prin carĭ trecuse. Intorcêndu-se în Imperiu ştiau maĭ bine de cât orĭ-cine că riscau de a fi ucişĭ saŭ robiţĭ din nou la cea ântâĭ năvălire; pe când la Slavi nu erau supuşi la nici o dare, în Imperiu ar fi căzut iarăşĭ pradă abominabileĭ fiscalităţĭ imperiale.

Atât Slaviĭ, (2) cât şi locuitoriĭ provincielor Imperiuluĭ pustiite de dênşiĭ, erau popoare eminamente agricole şi după toate probabilităţile eĭ au întrebuinţat pe captiviĭ lor la munca cîmpuluĭ.

Agricultura Romanilor fiind, fără îndoială, mult maĭ perfectă de cât acea a Slavilor, putem conchide că aducerea elementelor romane a trebuit să aibă o mare influenţă asupra Slavilor în punctul de privire agricol. Iar interesul agricol fiind la eĭ interesul de căpitenie

1) *Chronique dite de Nestor*, édition L. Leger p. 8-9.
2) *Herodot V. 3.*

1) *Schafarik* op. cit. pag. 538-539.
2) Ibid. I. pag. 537.

este firesc ca noiĭ veniţĭ din capul loculuĭ să fi căştigat o mare influenţă, care n'a putut de cât să crească cu timpul, pe cât creştea numĕrul acelor dintr'ênşiĭ carĭ deveneau liberĭ.

Dar, pe când numĕrul elementuluĭ roman creştea din an în an, atât prin înmulţirea firească cât şi prin necontenitele adaosurĭ în urma invaziunilor necontenite în Imperiu, numĕrul elementuluĭ slav scădea. Căcĭ, astă-zĭ, în urma cercetărilor luĭ Drinov(1), este dovedit că colonizarea peninsuleĭ de Slavĭ a mers paralel cu năvălirile lor.

Toată întinderea din marea Adriatică până în Rodop se numea în veacul al VII-lea Sclavinia, şi în anul 657 vedem pe Impĕratul Constantin II, făcênd expediţiune în Sclavinia (κατὰ Σκλαβινίας)(2).

La Slaviĭ de Nord ca şi la Slaviĭ de Sud comunitatea de familie, *Zadruga*, forma baza vieţiĭ comunale şi politice. (3) Casele lor se aflau la oare-care depărtare una de alta, aşa că fie-care familie locuia în mijlocul ogoarelor sale. (4) Dacă această organizaţie se potrivea foarte bine cu indeletnicirile lor agricole, ea a fost fără îndoială una din principalele cauze de desnaţionalizarea Slavilor, favorizând maĭ ales acţiunea celuĭ maĭ puternic agent de înriurire a elementuluĭ român: *femeia română*.

Iată ce zice Rösler, care cu bună seamă numaĭ de parţialitate către neamul nostru nu poate fi acuzat, despre femeia română:

«In ţĕrile cu o populaţiune amestecată, unde «maĭ putem observa pe Român şi astă-zĭ, s. e. «în Albania şi în Macedonia, numaĭ baiatul «român învaţă limbele strĕine vorbite în lo«calitate, albaneză, greacă ş. a.; fetele nu le «învaţă, ci şe ţin cu cerbicie exclusiv de limba «lor maternă. Insĕ, dacă neamul român în «genere este frumos, apoĭ femeia română se «deosebeşte maĭ ales prin frumuseţa eĭ şi este «peţită cu stăruinţă de bărbaţiĭ slavĭ. Care «este urmarea? Romînca, care nu condescen«dează să înveţe limba slavă, sileşte pe băr«bat cu toată casa luĭ, care este slavă, să «înveţe româneşte din cauza eĭ. Desnaţionali«zarea a numeroşĭ Slavĭ prin propaganda atât «de puternică a femeeĭ române, care se poate «observa şi azĭ, s'a operat cu tot atâta succes «în cursul veacurilor, şi precum a adus mult «sânge slav pintre Românĭ asemenea a cau«zat o sporire imensă în numĕrul lor.» (1)

Dacă fetele şi nevestele române din Macedonia sunt astă-zĭ frumoase, nu avem de loc temeiŭ de a crede că femeile Tracilor romanizaţĭ de pe aceleaşĭ locurĭ erau maĭ puţin plăcute in secolul al VI-lea.

Dacă ele sunt peţite cu stăruinţă astă-zĭ de Slavĭ a căror grad de cultură este acelaşĭ ca al Românilor ce trăiesc lângă dênşiĭ, apoĭ ce preţ şi atracţiune trebuiau să aibă pentru Slaviĭ barbarĭ din epoca luĭ Iustinian femeile crescute sub influenţa civilizaţiuneĭ greco-romane!

Ele trebuiau să fie preţuite de Slaviĭ agricultorĭ şi prăsitorĭ de vite nu numaĭ pentru farmecul lor, dar şi pentru meşteria lor în toate cele ce se atingeau de gospodăria casnică, in care Slaviĭ aveau tot de învăţat. Dacă astă-zĭ ele nu vor să înveţe limba slavă a bărbaţilor lor, apoĭ cu atât maĭ puţin trebuiau s'o înveţe atuncĭ când se deosibea şi maĭ mult de limba lor părintească ăncă liberă de slavisme.

Această influenţă a femeilor române a trebuit să fie mult maĭ puternică în *zadrugele* izolate, în câteş-care aflându-se maĭ multe căsniciĭ, puteau să se găsească maĭ multe împreună, de cât ar fi putut fi în sate, unde elementul slav fiind maĭ compact, maĭ în contact zilnic, şi unde existând rudimente de viaţă publică ar fi putut opune o rezistenţă maĭ mare procesuluĭ de desnaţionalizare.

Acest proces a maĭ fost înlesnit prin două particularităţĭ recunoscute a caracteruluĭ slav, considerate de Schafarik ca defecte de căpitenie a acestuĭ neam:

«Întâĭ vecĭnicele certe între dênşiĭ; împăr«ţiţĭ în o mulţime de micĭ comune, Slaviĭ trăiau «fără grijă pentru prezent şi viitor, pentru «gloria şi binele urmaşilor, neputincioşĭ de a «se ridica vre odată spre un ţel politic maĭ «înalt, de a se uni pentru reuşita unuĭ scop «comun pentru a face să propăşească patria «prin sacrificiul pasiunilor personale şi a o «apĕra în contra duşmănieĭ strĕinuluĭ. Cel-lalt «defect consistă în uşurinţa cu care primesc «impresiunĭ strĕine şi oare-care propensiune «spre imitaţie, care nu se mărgineşte la cea

1) *Drinov.* op. cit.
2) *Theophanes,* pag. 288. Stritter II, 73.
3) *Iirecek.* Op. cit. 96-98.
4) *Schafarik* Op. cit. I. pag. 537.

1) *Rösler,* op. cit. pag. 144.

«ce este necesar; plecarea spre ce este strĕin «a împins pe Slavĭ să prefere limbĭ şi obiceiurĭ «strĕine limbeĭ şi obiceiurilor strămoşeştĭ (1).»

Insă împrejurarea care a contribuit maĭ mult de cât toate la desnaţionalizarea Slavilor în Dacia a fost fără îndoială scăderea desăvêrşita a numĕruluĭ lor prin colonizarea peninsuleĭ balcanice.

Am vĕzut maĭ sus că dacă un contact oare-care *a putut exista* între Slaviĭ din Dacia şi ceĭ din Rusia şi Polonia actuală în ântĕia jumĕtate a secoluluĭ al VI (de şi nu avem nicĭ o dovadă că ar fi existat), năvălirea Avarilor a trebuit să-ĭ puie capăt *şi că Slaviĭ din Dacia au rĕmas cu totul izolaţĭ de restul neamuluĭ lor tocmaĭ atunce când colonizarea peninsuleĭ printr'ênşiĭ era maĭ activă.*

Cât de numĕroasă va fi fost populaţiunea slavă primită de Dacia, *totuşĭ este pozitiv că elementul slav, remas în urma colonizăreĭ de cătră dênsul a Moesieĭ, o mare parte din Iliria, Epir, Tesalia, Tracia, Macedonia, până chiar şi din Elada, şi după pierderile însemnate suferite în luptele în contra Romanilor,*(2) *n'a putut de cât să fie redus cu desăvêrşire.*

Maĭ ales că toţĭ trebuiau să se tragă cătră ţările peninsuleĭ de unde vedeau adusă aşa bogată pradă şi despre a căror climă şi bogăţiĭ naturale auzeau atâtea povestirĭ. Elementul slav rĕmas în Dacia era decĭ slab în numĕr, fără coeziune, fără idee de Stat, lipsit de orĭ-ce formaţiune politică.

In acelaş timp elementul roman creştea necontenit prin noĭ aducerĭ de captivĭ şi prin înmulţirea naturală a celor veniţĭ de maĭ nainte, care înmulţire era favorizată de împrejurarea că nefiind siliţĭ să ia parte la expediţiunile rezboinice ale Slavilor, nu erau expuşĭ la perderĭ în ucişĭ şi prinşĭ.

Existenţa simultaneă a altuĭ element roman în regiunea muntoasă dintre Olt şi Tisa, format din rĕmăşiţele colonieĭ traiane, remas în stânga Dunăreĭ după părăsirea Dacieĭ de Aurelian, n'a putut de cât să grăbească acest proces de desnaţionalizare şi să contribue la contopirea elementelor slave şi romane în o formaţiune etnică nouă: **Româniĭ.**

*

1) *Schafarik*, Op. cit. I. 23, pag. 542.

2) *Procop.* Hist arc. c. 18 pag. 52-54. — *Stritter*, II, 2 p. 25.

Aceleaşĭ cauze carĭ au avut drept rezultat desnaţionalizarea elementuluĭ slav din Dacia Traiană şi formaţiunea naţionalităţeĭ române, au ocazionat desnaţionalizarea elementuluĭ roman din maĭ toată peninsula Balcanică în profitul Slavilor şi reducerea acestuĭ element roman la câte-va zecimĭ de miĭ de suflete.

Populaţiunea romanizată din imperiul Orientuluĭ era deja redusă în mod simţitor în secolile al IV-lea şi al V-lea prin pustiirile barbarilor. Vestgoţiĭ devastară (376-402) în maĭ multe rândurĭ toată peninsula de la Bosfor şi de la extremitatea Peloponezuluĭ până la Dunăre. Huniĭ (442-447) prădară provinciele balcanice timp de cincĭ anĭ, distrugênd 70 de oraşe, în urma lor veniră Sarmaţĭ, Skyrĭ, Satagĭ, Alanĭ. In fine Ostgoţiĭ pustiiră în mod cumplit (474) Dardania, Moesia şi Macedonia.

Cea maĭ mare parte din populaţiunea rĕmasă fu măcelărită sau dusă în robie în timpul invaziunilor slave carĭ au ţinut maĭ bine de un secol, precum am putut constata din mărturiele contemporanilor bizantinĭ. Elementul roman în Iliria, Dardania, Moesia, şi Tracia s'a găsit faţă cu Slaviĭ într'o situaţiune cu mult maĭ defavorabilă de cât acea care o avea elementul slav faţă cu cel roman în Dacia. Era cel puţin tot atât de redus în cât priveşte numĕrul, şi se găsea în trista poziţiune a cucerituluĭ înaintea cuceritoruluĭ; şi maĭ ales numĕrul Slavilor ce veneau în provinciile balcanice era cu mult superior aceluĭ al elementuluĭ roman care maĭ remăsese.

Şi totuşĭ vitalitatea acestuĭ element a fost destul de puternică pentru a-ĭ permite să poarte o luptă de maĭ multe secole pentru conservarea îndividualităţeĭ sale, luptă care în Dalmaţia de-abia îşĭ vede sfîrşitul în veacul prezent. In părţile unde acest element a fost maĭ compact şi unde în evul mediu forma Vlachia Mare şi Vlachia Mică, de şi cumplit de redus în numĕr, il videm subsistând până astăzĭ. Şi nu trebue trecut cu vederea că elementul roman din peninsulă a avut a se lupta în contra elementuluĭ slav format politiceşte şi organizat în state. (1)

1) Sêrbiĭ formau de la venirea lor, în timpul împĕratuluĭ Heraclios, 636, o provincie autonomă sub suzeranitatea Imperiuluĭ, împărţită în *Jupâniĭ* administrate de câte un *Jupan*, carĭ toţĭ erau sub ascultarea *mareluĭ Jupan* din Desniţa. După moartea luĭ Heraclios se scuturară de orĭ-ce vasalitate cătră Bizanţ.

Statul Bulgar fu întemeiat la finele veacul uĭ al VII-lea

Să ne rezumăm :

Din textele istoricilor bizantinĭ constatăm că Slaviĭ în timpul năvălirilor lor în secolul al VI-lea au transportat captivĭ, în Dacia Trajană, unde sĕ stabilise, o parte însemnată a populaţiuneĭ romanizate din Imperiul de Orient. Acel element roman întrodus în Dacia înmulţindu-se pe când elementul slav scădea prin perderĭ în rezboae şi maĭ ales prin colonizarea aproape a întregeĭ peninsule Balcanice, s'a unit cu remăşiţele vecheĭ coloniĭ traiane ce se refugiase în partea muntoasă a regiuneĭ dintre Olt şi Tisa. In urmă, vitalitatea şi forţa de expansiune a acestuĭ element roman reuşì să desnaţionalizeze aproape cu desăvêrşire elementul slav, maĭ mare în numĕr de cât el, însĕ lipsit de coeziune, formând ast-fel : **naţionalitatea română.**

In acelaşĭ timp procesul invers se producea în peninsula Balcanică: Elementul roman, redus prin devastările anterioare, redus iarăşĭ prin măcelurile şi robirile Slavilor în secolul al V-lea, fu *înnecat* în elementul slav ; lipsit de coeziune şi fără altă formaţiune politică de cât pe alocurea acea municipală, fu absorbat treptat de elementul slav care reuşise a forma douĕ state puternice: Bulgaria şi Serbia. Lupta începută de douĕ-spre-zece secole s'a mântuit maĭ dăunăzĭ în Dalmaţia ; în Macedonia, unde elementul roman era maĭ compact, de şi în luptă cu doĭ duşmanĭ, Slaviĭ şi Greciĭ, de şi redus,—trăieşte şi astăzĭ.

RADU ROSETTI.

---

de cătră Asparuch, care supuse pe Slaviĭ ce locuiau în Moesia, însĕ Bulgariĭ, popor de origine fino-uralică, după o curgere de douĕ secole, fură cu totul desnaţionalizaţĭ de Slavĭ, rĕmănênd numaĭ numele lor.